

Upravišтво: Ljubljana, Puccinjeva 5
— Telefon št. 3122, 3123, 3124,
3125, 3126.

Inseratni oddelek: Ljubljana, Puccinjeva ul. 5. — Telefon 31-25, 31-26

Podružnica Novo mesto: Ljubljanska cesta št. 42.

ZKLJUČNO ZASTOPSTVO za oglaševanje
iz Kr. Italije in tujemstva ima

l'Unione Pubblicità Italiana S.A.,
Milano

JUTRO

PONEDELJSKA IZDAJA

Uredništvo:
Ljubljana, Puccinjeva ul. 5. Telefon
št. 3122, 3123, 3124, 3125 in 3126
Ponedeljska izdaja „Jutra“ izhaja
vsak ponedeljek zjutraj. — Na-
roča se posebej in velja mesečno
L 2.50. — Za tujemstvo L 4.—
Rokopisi se ne vračajo. — Oglašit-
eljske tarife.

CONCESSIONARIA ESCLUSIVA
per la pubblicità di provenienza
italiana ed estera:
Unione Pubblicità Italiana S. A.,
Milano

Nuovi bombardamenti notturni delle isole maltesi

Bombe su obiettivi militari — Un „Hurricane“ abbattuto in combattimento — Attività dei reparti avanzati sui fronti terrestri

Il Quartier Generale delle Forze Armate comunica in data di 19 ottobre il seguente bollettino di guerra n. 504:

Sui fronti terrestri dell'Africa settentrionale ed orientale intensa attività dei nostri reparti avanzati.

La città di Crotone è stata attaccata nel pomeriggio di ieri da alcuni apparecchi nemici, i quali hanno lanciato bombe dirom-

penti cadute in parte nel mare e in parte sulla spiaggia: ne vittime ne danno.

Nella giornata del 17, durante un combattimento sostenuto dalla nostra caccia, è stato abbattuto un „Hurricane“. Formazioni della R. Aeronautica hanno sottoposto questa notte gli obiettivi militari delle isole maltesi ad azioni di bombardamento. Tutti i velivoli sono rientrati alle basi.

Novo ponočno bombardiranje maltskih otokov

Bombe na vojaške naprave — V letalskem spopadu sestreljen en „Hurricane“ — Delovanje prednjih oddelkov na kopnem

Glavni Stan Italijanskih Oboroženih Sil je objavil 19. oktobra naslednje 504. vojno poročilo:

V Severni in Vzhodni Afriki na kopnem intenzivno delovanje naših prednjih oddelkov.

Nekaj sovražnih letal je včeraj popoldne napadlo mesto Crotone in odvrlo rušilne bombe, ki pa so padle deloma v morje, deloma na obalo, tako da ni bilo ne žrtv ne škod.

Dne 17. so naša lovska letala v nekem letalskem spopadu sestrelila 1 letalo „Hurricane“. Skupine kraljevega letalstva so v pretekli noči bombardirale vojaške objekte na Maltskem otočju. Vsa letala so se vrnila na oporišča.

Z operacijskega področja, 19. okt. s. Letalski napadi na mornariška oporišča na

Malti se nadaljuje. V noči na soboto so bombniki, kakor beleži vojno poročilo glavnega stana, bombardirali oporišča v Mikabi in Hal Faru. Bombniki so v zaporednih valovih napadli tamkajšnji letališči in so odvrli nanju veliko število rušilnih in zažigalnih bomb. Eksplozije in požari, ki so jih opazili letalci so potrdili velik učinek teh letalskih napadov.

Žrtve letalskih napadov

Rim, 19. okt. s. Pri letalskem napadu na Neapelj v noči od 16. na 17. oktobra je bilo 12 človeških žrtv, med njimi 6 otrok v starosti do 10 let. Ranjenih je bilo 36 ljudi, med njimi 12 otrok v starosti do 14 let.

Rim, 19. okt. s. Pri letalskem napadu na Sirakuzo dne 17. oktobra so bili štirje civilisti ubiti. 24 ljudi pa je bilo ranjenih, med njimi dva dečka v starosti do 14 let.

Vlada močne roke na Japonskem General Tojo hoče poglobiti in ojačiti sodelovanje Japonske z državami osi

Tokio, 19. okt. s. Novi ministrski predsednik Hideki Tojo je bil imenovan za generala. Prvič v japonski politični zgodovini se je zgodilo, da Tojo ni bilo treba kot ministrskemu predsedniku podati ostavko na svoj vojaški položaj; nasprotno bo kot vojak v bodoče lahko kontroliral vso vojaško in civilno upravo na Japonskem.

Cim se je Tojo vrnil iz dvora, se je sestala nova vlada. Na seji je novi ministrski predsednik obeležil kot smernice svoje politike naslednje:

Na zunaj bo treba pospešiti zmogovit zaključek spora s Kitajsko, pripraviti ustanovitve novo Azije, ki jo bo lahko na primeren način vključil v nov svetovni sistem ter ojačiti odnose in sodelovanje z osnimi silami. Na notranjipolitičnem področju bo treba izpopolniti in ojačiti vojno strukturo države ter mobilizirati vse žive sile naroda.

V političnih krogih je bilo imenovanje nove vlade kakor tudi njen program sprejet z velikim zadovoljstvom. Splošno ugotavljajo, da je v vladi, ki šteje 12 članov, 5 generalov, ki upravljajo 7 resorov. Politični krogi z zaupanjem gledajo v vlado in splošno sodijo, da v resnici ne bo prišlo do nikakršnih bistvenih sprememb japonske politike. Obče pričakujejo, da bo vlada izvedla obširen program za popolno vsposobljenost Japonske za vojno, da bo reorganizirala upravo in zagotovila državi za časa vojne potrebne živine in druge potrebščine. Nadalje se pričakuje, da bo reorganizirala in strogo kontrolirala vse gospodarsko življenje in še posebej industrijsko produkcijo.

Po seji vlade je imel novi ministrski predsednik govor po radiu, v katerem je dejal, da mu je vladar v trenutku, ko preživlja svet hudo krizo, poveril sestavo nove vlade. Izrazil je svoje prepričanje, da sta odločnost v delu in trdnost v vojni pod zaščito vladarja edini sredstva, s katerima bo Japonska lahko premagala sedanje težave. Izrazil je svojo trdno odločnost, da podpre prestol in da z vso energijo vodi težavne posle. Japonske politike ni mogoče spremeniti. Njeni glavni nameni so, popolna likvidacija spora s Kitajsko ter ustvaritev skupne sfere blagostanja za vso vzhodno Azijo, z njuno pomočjo pa ustalev miru v tem predelu sveta. General Tojo je poudaril potrebo edinstva japonskega naroda, da bo lahko izpolnil naloge, ki jih je zgodovina poverila Japonci že pred 30 stoletji.

Komentarji japonskega tiska

Tokio, 19. okt. d. Japonski tisk zelo ugodno komentira sestavo nove vlade generala Tojo in v svojih komentarjih zlasti podčrtava izredna polnomočja, združena v osebi novega ministrskega predsednika, ki je ostal hkrati tudi vojni minister. Razmotrivajoče naloge, ki čakajo novo vlado, listi ne prikrivajo težavnega položaja Japonske in zlasti naglašajo, da bo poglavitna naloga nove vlade, odstraniti oklep ovir, ki sta jih zadnji čas s sistematičnim obkoljevanjem nagrmadili okrog Japonske Anglija in Amerika.

Rooseveltove „načrt zmage“

Washington, 19. okt. s. Listi poročajo, da je predsednik Roosevelt naročil pristojnim ministrstvom, naj pripravijo načrt zma-

ge, po kateri bodo Zedinjene države izdajale po 50 milijard dolarjev na leto za oboroževanje, tako da bodo čimprej dosegle nemško vojno produkcijo. O tej stvari je izjavil bivši predsedniški kandidat London, da morajo republikanci paziti na manevre majhne skupine, ki jo vodi Roosevelt in ki hoče z ogromnimi narodno obrambnimi programi doseči čim večje osebne koristi.

Zakon o rekviziciji

Washington, 19. okt. s. Predsednik Roosevelt je podpisal zakon, po katerem se pooblašča, da zapleni surovine, orožje in stroje, ki jih smatra za potrebne za narodno obrambo. Zakon se je s tem uveljavil.

Seja kanadske vlade

New York, 19. okt. u. V Otawi je bila seja vlade, na kateri so razpravljali o najnovejšem položaju vojne na Daljnem vzhodu. O sklepih vlade ni bil izdan nikakr komunikacije. Izvedelo pa se je, da vlada ne preneha v stikih z ameriško in angleško vlado.

Japonski konzul v Vancouverju je medtem prošil kanadske oblasti za dovoljenje, da bi smela v omenjeni luki pristati japonska ladja „Hikawa Maru“, na kateri je nekaj Kanadcev, ki se vračajo iz Japonske. Na ladjo pa naj bi se vkrcali Japonci iz Kanade. Oblasti so na predlog japonskega konzula pristale.

Panama v službi Washingtona

Berlin, 19. okt. d. Kakor poročajo iz Paname, je odpotoval novo imenovan panamski poslanik pri ameriški vladi v Washington. Njegova izjava, ki jo je podal predstavnikom tiska ob odhodu v Washington dokazuje, da je od Zedinjenih držav uspešni državni prevrat v Panami rodil tiste sadove, ki si jih je želel Washington. Novi panamski poslanik je namreč izjavil, da bo Panama dala Zedinjenim državam na svojem državnem teritoriju na razpolago ozemlja za zgradnjo novih ameriških letalskih in mornariških oporišč ter da bo priznala razne ugodnosti ameriškim oboroženim silam na svojem ozemlju.

Amerika z vso naglico gradi oporišča na Pacifiku

New York, 19. okt. d. Kakor poročajo iz Washingtona, je bilo kratko po komunikaciji ameriškega mornariškega ministra o pozivu ameriškim ladjam, naj se umaknejo s Tihega oceana v prijateljska vodovja, razširjena še druga izjava mornariškega ministrstva, ki poroča o nagli izgradnji ameriških letalskih in mornariških oporišč na Pacifiku. Poročilo pravi, da je bila velika mornariška baza Midway, ki leži med Honolulu in japonsko luko Yokohama, dograjena mnogo pred določenim rokom. Zdaj so se pričela po ameriškem uradnem poročilu graditi še nova oporišča. Pristaniške naprave v luki Pearlharbour na Honolulu so bile razširjene in so vsa dela tamkaj že končana.

V dveh bitkah 657.948 ujetnikov

Zaključno poročilo o bitkah pri Brjansku in Vjazmi — Osem armad maršala Timošenka uničenih — Ogromen vojni plen — Operacije se nadaljujejo po načrtu

Berlin, 19. okt. s. Vrhovno poveljstvo nemških oboroženih sil je objavilo naslednje posebno vojno poročilo:

Bitka pri Brjansku in Vjazmi se je zmogovito zaključila. Oborožene sile maršala von Bocka so v tesnem sodelovanju z letalskimi silami maršala Kesselinga uničile čete maršala Timošenka, ki so šteje 8 armij s 77 pehotnimi divizijami, 6 konjenškim in 7 oklopnimi divizijami ter 6 oklopnimi brigadami.

Čiščenje terena od ostankov poraženega sovražnika se še nadaljuje. Pri tem je bilo v teh borbah ujetih 648.196 sovražnih oficirjev in vojakov. Zaplenjeno ali uničeno je bilo 1197 tankov, 5229 topov vseh vrst ter ogromne množice drugih vojnih potrebščin. Sovražnik je imel izredno velike izgube.

Pri teh operacijah so sodelovale vojske maršala von Klugea, generalov von Ateichsa in Straussa, oklopne armije generalov Guderiana, Rotha in Küppnerja ter oklopne sile generala Reinhardta.

Nemško vojno poročilo

Iz Hitlerjevega glavnega stana, 19. oktobra. Nemško vrhovno poveljstvo poroča:

Med Azovskim morjem in Donecom se uspešno nadaljuje zasledovanje poraženega sovražnika.

Vojaški oddelki SS so v uličnih borbah

in v boju od hiše do hiše zavzeli pristaniško mesto Taganrog.

Na Krimu so bila v pretekli noči bombardirana sovjetska letališča.

Kakor je bilo objavljeno že s posebnim poročilom, je dvojna bitka pri Brjansku in Vjazmi uspešno zaključena. Pod vrhovnim poveljstvom generalfeldmaršala von Bocka so čete nemške vojske v tesnem sodelovanju z letalstvom generalfeldmaršala Kesselinga uničile sovjetsko armadno skupino maršala Timošenka s skupno osmimi armijami, to je 67 pešadijskimi, 6 konjiškimi, 7 tankovskimi divizijami in 6 tankovskimi brigadami. Čiščenje bojišča je v glavnem zaključeno.

V večeršnjem posebnem poročilu objavljene številke so se med tem povzlele na 657.948 ujetnikov, 1.241 tankov in 5.396 topov. Nepregledne množice vojnega materiala so bile zaplenjene ali uničene. Krhve izgube sovražnika so zopet zelo hude.

Pri izvedbi teh operacij so sodelovale armade generalfeldmaršala von Klugea, generaloberstov Weichsa in Straussa ter oklopnika armada generaloberstov Guderiana, Hutha in Hocknerja ter generala tankovskih oddelkov Reinhardta.

V borbi proti Angliji so bombardirala bojna letala v noči na 19. oktober luke na angleški južnovzhodni obali. Nastalo je več požarov.

Sovražnih poletov na nemško ozemlje ni bilo.

vsji oficirji in vojak, ki so se v teh borbah posebno izkazali. Požari v Odesi so bili medtem lokalizirani, deloma pa popolnoma pogaseni. Vojne potrebščine, ki so jih rumunske in nemške čete zaplemile, se inventarizirajo.

Sovjeti priznali padec Odesa

Rim, 19. okt. s. V sovjetskem vojnem poročilu je bil včeraj končno priznan padec Odesa.

Čestitke maršalu Antonescu k zavzetju Odesa

Bukarešta, 19. okt. s. Kancelar Hitler je poslal maršalu Antonescu brzojavko, v kateri mu je čestital k zavzetju Odesa. Ta uspeh rumunskega orožja pomeni velik prispevek k končni zmagi. Maršal Antonescu se mu je za čestitke pristožno zahvalil.

Bukarešta, 19. okt. s. Tudi kralj Mihail je maršalu Antonescu brzojavno čestital k zavzetju Odesa. Izrazil mu je zahvalo v svojem imenu in v imenu vsega naroda. Maršal je kralju odgovoril in se zahvalil v svojem imenu ter v imenu vseh oboroženih sil za izraženo pohvalo.

Velika aktivnost nemškega letalstva

Berlin, 19. okt. d. O delovanju nemškega letalstva na vzhodnem bojišču v teku 17. oktobra poročajo s pristojnega mesta v Berlinu, da so na južnem delu vzhodne fronte bombardirala nemška letala sovražniško brodovje v Črni morju. Dve sovjetski tovorni ladji sta bili pri tem potopljene, več drugih pa hudo poškodovanih. Na srednjem frontnem odseku so nemška letala v strmoglavna letala v velikem obsegu podpirala akcije vojske na kopnem. Napadala so prometne naprave okrog Moskve in sovražniške kolone na pohodu. Pri napadih na prometno mrežo v sovražniškem frontnem zaledju je bilo bombardiranih 8 kolodvorov. Uničena sta bila dva vlaka in 4 lokomotive, 26 nadaljnjih vlakov pa je bilo hudo poškodovanih. Nadalje so nemška letala bombardirala in obstreljevala utrjene sovražniške postojanke, topniške baterije in motorna prevozna sredstva. Vsi ti napadi so prinesli dobre rezultate. Okrog 150 različnih voz je bilo uničenih. Več bunkerjev je bilo razrušenih in mnogo topniških baterij onesposobljenih za borbo. Nadalje so nemška letala ponovno bombardirala vojaško važne objekte na Petrogradu in na vsem vojnem področju med Ilmenskim ter Ladoškim jezerom. Na skrajnem severnem delu vzhodnega bojišča je bilo nemško letalstvo zelo aktivno okrog Murmanska, kjer so bile prav tako bombardirane sovražniške postojanke in prometne naprave. V značilnih borbah je bilo sestreljenih vsega skupaj 19 sovjetskih letal. V obsežnih akcijah nemškega letalstva na prostoru pri Odesi so nemška letala učinkovito ovirala sovražnika pri poskusu umika svojih čet iz Odesa. Šest sovražniških transportnih ladij s skupaj 30.000 tonami je bilo potopljenih na Črni morju, nadaljnjih 10 parnikov pa je bilo hudo poškodovanih.

Na prostoru pri Kalininu so še zmerom v teku izredno ogorčene borbe. Glede na silno oslabeitev, ki jo je utrpel Timošenko pri Vjazmi in Brjansku, pa ta njegov lokalni protinapad položaja pred Moskvijo ne more v bistvu izpremeniti. Očitno se je maršal Timošenko nadejal, da je prišel ugoden trenutek, ko bi morali biti Nemci po njegovem mnenju zaradi dolgotrajnosti svojega prodiranja prisiljeni k izpolnitvam in reparaturam svojega vojnega materiala, kar naj bi zmanjšalo udarnost njihovih armad. Toda Timošenko je naletel na nezmanjšano odpornost nemških bojnih črt in tako si je s tem protinapadom oslabil samo lastne še razpoložljive sile. Timošenkovna želja, da bi se mu posrečilo vzpostaviti stik z Vorošilovimi enicami jugovzhodno od Ilmenskega jezera, se ni izpolnila.

Nemški ofenzivni klin, ki prodira od Vjazme direktno proti Moskvi, se je zadržel že globoko v sovjetske obrambne linije pri Možajsku, hkrati pa so bila likvidirana poslednja gnezda odpora obkoljenih Timošenkovih čet pri Vjazmi in Brjansku.

Američani so že zapustili sovjetsko prestolnico

New York, 19. okt. d. Kakor poročajo iz Washingtona, je bilo v zunanem ministrstvu uraino objavljeno, da je ameriški poslanik v Moskvi Steinhardt skupaj z drugimi člani moskovskega diplomatskega zbora zapustil sovjetsko prestolnico. Hkrati z njim so odpotovali iz Moskve tudi ameriški vojaški atašeji, 10 ameriških dopisnikov, 2 člana Rdečega križa, celokupna ameriška pomožna misija in tudi že večina osebja ameriškega poslanštva. Na ameriškem poslanstvu je do nadaljnjega ostala le še 5 oseb. Bodoče bivališče Steinhardtovo ameriško uradno poročilo ne navaja.

Finski uspehi

Helsinki, 19. okt. s. Od 26. junija do 15. oktobra so finske čete v borbah proti Sovjetom zaplenile 51.000 pušk, 2500 težkih in 1500 lahkih strojnic, 1000 možnarjev, 1040 topov, med njimi 293 težkih, 363 lahkih in 394 protitankovskih topov. Zaplenjene so bile velike množice municije, med drugim 30 milijonov nabojev za puške in na stotine granat ter ročnih granat. Iz borbe je bilo izločenih 700 tankov, 150 oklopnih avtomobilov, 400 topniških traktorjev in 2000 drugih motornih vozil. Nadalje je bilo zaplenjenih 12.500 konjev, 2500 vozov, 2000 konjskih oprav, 3000 poljskih telefonov, 300 radijskih sprejemnikov, nad 20.000 pionirskih in pontonskega orodja, 6000 sekir in ogromne zaloge pogonskih sredstev in drugih potrebščin. Sestreljenih je bilo v tem času 171 ruskih bombnikov, 395 lovcev, 29 izvidniških letal, 5 opazovalnih in 4 zaporni baloni. Poleg tega je bilo mnogo letal uničenih ali razdejanih na posameznih letališčih. Do 1. oktobra je bilo ujetih 45.000 oficirjev in vojakov. Med to zaplenjeno orožje in druge vojne potrebščine pa ni vstet plen iz žepov pri Rantaniiju, Rolatiju in Matrosu, ki se ni bil inventariziran.

Obnova reda v Odesi

Bukarešta, 19. okt. s. Takoj po zasedbi Odesa je poveljnik rumunskih oboroženih sil izdal vse potrebne odredbe, da se obnovi red v mestu. Javni promet je bil dovoljen do 21. ure zvečer. Prebivalci so bili pozvani, da v dveh dneh izročijo oblastem vse orožje in strelivo. Glavni del rumunskih čet pa se ni vikorakal v mesto. V dveh ali treh dneh bodo priredili v Odesi triumfalni vojaški pohod, ki se ga bodo udeležili vsi glavni poveljniki, ki so vodili borbe za Odeso. Ob tej priliki bodo odlikovani tudi

Dva transportna parnika potopljena

Berlin, 19. okt. s. Nemška letala so bombardirala več sovjetskih ladij, ki se jim je posrečilo pobegniti iz Odesa. Dva transportna ladja po 3000 in 5000 ton sta bila zdeti od bomb in hudo poškodovani.

Nevaren posel

Berlin, 19. okt. s. Na nekem odseku vzhodne fronte so nemške inženjerske čete v času od 24. do 27. oktobra odstranile s bojišča skoraj 17.000 sovjetskih min in zelo veliko letalskih bomb ter granat.

Zapadna fronta

Berlin, 19. okt. s. Nemško daljnostrelno topništvo ob Kanalu je v noči na soboto hudo obstreljevalo sovražne postojanke. Neki angleški konvoj, ki se je skušal približati doverski luki, se je moral umakniti nazaj proti severu.

Berlin, 19. okt. s. Angleška letala so napadla dve stražni ladji, ki sta bili zasidrani na izlivu neke reke v Rokavski preliv. Ladji sta s svojim topništvom odbili sovražna letala. Dva sovražna lovca sta bila sestreljena in sta padla v morje.

Angleške letalske izgube

Berlin, 19. okt. s. V tednu od 12. do 18. oktobra so nemške letalske sile na vseh frontah dosegle spet velike uspeha. Sestreljenih je bilo 115 angleških letal. Angleški nočni letalski napadi niso povzročili nikake škode nemški industriji, pač pa je bilo ponoči sestreljenih precejšnje število angleških bombnikov. Nemški bombniki pa so nasprotno prizadejali velike udarce na angleški vojni industriji v vzhodni, južni in zapadni Angliji, posebno pa v Manchesteru, Hullu in na področju izliva reke Humber. Pri teh operacijah so nemške letalske sile izgube le 11 aparatov.

Nedelja razstav in predstav

Včerajšnja nedelja je potekla v znamenju kulturnih prireditvev doma in izletov na deželo

Ljubljana, 19. oktobra. Po lepi, sončni soboti se je Ljubljana danes predramila v pusto, oblačno, mlačno jutro. Toda neprijetno vreme ni moglo zadržati množice meščanov, da ne bi nedeljskega počitka izkoristili vsaj za kratek izlet na deželo. Kakor včeraj dopoldne, so bili tudi davi vlaki v vse smeri, zlasti na Dolenjsko, kamor se vabi trgovci, natrpano polni.

A kakor je že navada vse zadnje tedne, se mestu tudi današnji nedeljo ni kaj prida poznalo, da so jo za weekend zapustili ti- soči njenih prebivalcev. Po kavarnah in gostinskih obratih je bil ves dan živahen vrvež, dobro obiskani so bili kinematografi in gledališke predstave. Mnogo obiskovalcev sta imeli tudi obe umetniški razstavi. Pavlova v Obersnelovih galerijah in Go- spodarski v skupini »Lada« v Jakopičevem paviljonu. V Obersnelovi ga- leriji so se ljubitelji lepe umetnosti podvi- zali danes zlasti zavoljo tega, ker je bil zadnji dan Pavlova razstava. Umetnik se je tokrat privrnil predstaviti občinstvu z obsežnim, kolektivnim pregledom svojega dela in je dosegel lep, lahko rečemo, pro-

doren uspeh, ki ga je tudi po pravici za- služil. Prvotno je tudi »Lada«, v okrilju katere razstavlja 14 slikarjev in kiparjev, nameravala danes zaključiti razstavo, a za- radi živnega zanimanja, ki ga je vzbudila v javnosti, jo je podaljšala do srede Paviljon je bil poln obiskovalcev zlasti ob 11., ko je prof. Mirko Šubič tolmачil razstavljeni dela. — V Frančiškanski dvorani pa je bila ob 10. zadnja ponovitev revije plesne glas- be. Kakor vse prejšnje prireditve, je tudi današnji nastop plesnih orkestror privabil veliko množico občinstva, ki se je od srca zabavalo.

Sicer pa naše življenje poteka po nor- malnih, vsakdanjih kolotčinah. V skladu z novimi razmerami se postopoma oživlja tudi društveno delovanje, ki je svoj čas dajalo največ gradiva nedeljski lokalni kroniki. Dopoldne je bil v dvorani palače Pokrajinske delavske zveze občni zbor Zve- ze soferjev, ki ga je vodil predsednik Plan- tan. Na dnevnem redu je bila likvidacija organizacije, ker so se naši soferji po- vzgledu stanovskih organizacij v ostali Kraljevini odločili za prestop na sindikat. Občni zbor je bilo dobro obiskan.

Kralj in Cesar v Livorno

Livorno, 19. okt. s. Nj. Vel. Kralj in Ce- sar je bil včeraj v spremstvu svojega ge- neralnega pribočnika v Livorno. Kjer si je ogledal nekatere gradnje. Krajneje oblasti so ga svečano sprejele in inženjerji so vla- darju podrobno razkazali vse naprave. Ob zaključku so množice delavcev Kralju in Cesarju priredile navdušene ovacije, ki so se po livornskih ulicah, kjer se je zbrala velika množica ljudi, še bolj stopnjevale.

Sprejemi pri Duceju

Rim, 19. okt. s. Duce je včeraj sprejel načelnika fašistične delegacije v Hrvaški Evgena Coselschja, ki mu je podrobno po- ročal o svojem delovanju na področju ved- no tesnejšega sodelovanja med fašističnim in ustaškim revolucionarnim pokretom v borbi proti boljševizmu in pri delu za ustva- ritev novega reda. Duce je odobril doslej opravljeno delo ter je načelniku fašistične delegacije na Hrvaškem dal podrobna na- vodila za nadaljnje delovanje.

Duce je sprejel tudi tektilnega industrij- ca grofa Marzocca di Valdagna Castelvec- chia, ki mu je poročal o delu v svojih tovar- nah v teku poslednjega leta. Poročal mu je tudi o skrbstvu za delavstvo. Za pomoč vpo- klificanim delavcem in njihovim družin- am je podjetje prispevalo mesečno po 500.000 lir in več. Duce je pohvalil grofa Marzocca in delo industrijske skupine, ki jo vodi.

Povratak Visokega Komisarja iz Zagreba

Zagreb, 19. okt. s. Visoki Komisar Ljub- ljanske pokrajine Eksce. Grazioli je včeraj zapustil Zagreb, kjer se je mudil dva dni. Odpoval je nazaj v Ljubljansko pokra- jino. Na postaji so ga pozdravili poglavi- kov pobočnik Blaž Lorković, veliki župan Malašič, državni podtajnik ministrstva za zunanje zadeve Vrančič, delegacija fašis- tične stranke v Zagrebu in mnogo dru- gih hrvaških in italijanskih osebosti.

Obisk v metliškem okraju

Novo mesto, 19. okt. s. Visoki Komisar Eksce. Grazioli se je vrnil iz Hrvaške. Vče- raj je obiskal celo vrsto vasi v metliškem okraju, kjer ga je ljudstvo sprejelo s to- plimi manifestacijami in izrazi vdanosti do Duceja. V Metliki je Visoki Komisar pri- sotoval posvetitvi novega droga za za- stavo. Visoki Komisar je govoril zbrani množici, članom posameznih organizacij in šolske mladine, ter jih je opozoril, kako fašistična oblast skrbi za mir, delo in živ- ljenje prebivalstva v novi Ljubljanski po- krajini, od prebivalstva pokrajine pa za- hteva v zameno zgolj lojalnost.

Skrbstvo za umetnine v Italiji

Rim, 19. okt. s. Prosvetni minister je vče- raj v okviru posebne svečanosti otvoril kraljevi centralni zavod za umetniška re- stavracijska dela. Prostori novega zavoda so bili urejeni v starodavnem samostanu sv. Frančiška. Zavod ima velike restavracijske delavnice, posebne fotografske, re- produkcijske in radiografske kabinete, po- sebne mizarske in kemijske delavnice ter druge naprave. Zavod ima tudi moderno dvorano za razstavljanje restavriranih del. Minister Bottai je imel ob tej priliki go- vor, v katerem je naglasil, da je bil zavod ustanovljen po volji Duceja, tako da se je izpolnila velika vrzel v skrbstvu za umet- nine v Italiji. Zavod za restavriranje umet- niških del je edinstven na vsem svetu. Mi- nister je poudaril, da ima zavod v prvi vrsti namen ohraniti italijanske umetnine tako kot so, ne pa jih predelati in modernizirati. Umetnin ni mogoče predelovati, marveč kvečjem obnovljati v njihovem prvotnem bleku. Restavrirati v nobenem primeru ne sme biti ne umetnik ne umetniški kritik.

Gospodarski odnošaji Hrvaške in Nemčije

Zagreb, 19. okt. s. Včeraj so se pričela trgovinska pogajanja z Nemčijo. Nanašajo se na sklenitev nove gospodarske in trgo- vinske pogodbe ter na vrsto drugih go- spodarskih konvencij. Na prvi seji obeh delegacij so podali pregled dosedanjega trgovinskega prometa med obema država- ma na osnovi sporazumov, ki so bili skle- njeni doslej. Z zadovoljstvom so na obeh straneh ugotovili ugodni razvoj gos- podarskih odnošajev med Hrvaško in Nem- čijo.

Bivša bolgarska državnik obsojena na smrt

Sofija, 19. okt. s. Vojaško sodišče je vče- raj na osnovi zakona o zaščiti države ob- sodilo na smrt bolgarska radijska napo- dovalca v Londonu, bivšega ministra Ko- sto Todorova in bivšega poslanika Todor- ja Mazankijeva.

Izjava generala Carmona o položaju na Azorih

Lizbona, 19. okt. s. General Carmona je v intervjuju, ki ga je dovolil poročevalcu nekega lista iz Ponte del Gada glede svo- jega zadnjega potovanja na Azore dejal, da je bilo to potovanje glede na sedanje okoliščine odgovor, ki ga je že naprej dal na vsako nesmiselno vprašanje glede vpli- vov in zahtev, ki jih stvarno ni, kakor se je lahko sam osebno prepričal.

Zanimiv film

Stockholm, 19. okt. s. V londonskih ki- nematografih predvajajo te dni filmski žu- rnal, ki kaže, da so nemška letala ob nor- veški obali napadla ladjo, s katero sta an- gleška in ameriška delegacija pod vodstvom lorda Beaverbrooka in Harrimana potovala iz Arhangelska v Moskvo. Na filmu je opa- ziti kratek spopad med letalci in topni- štvom ladje.

Nobelovih nagrad tudi letos ne bo

Stockholm, 18. okt. s. Švedska vlada je sklenila, da se tudi letos Nobelova na- grada ne bo podelila.

SPORT

Atletski miting med akademiki

Mnogo zmag brez borbe

Včeraj popoldne so izvedli posebno prvenstveno tekmo- vanje slušatelji ljubljanske univerze — Ob lepi udeležbi in povprečno dobrih izidih — Stafeta 4 x 100 m je prišla na 45 sek., ing. Stepišnik je zalučal kladivo na 49.90 m

Ljubljana, 19. oktobra.

Brez prave zunanje priprave — za pro- pagandno stran včerajšnjega mitinga na stadionu je bilo storjeno zelo malo — so se naši atleti pred zaključkom sezone sestali se enkrat, to pot na tekmovališču za prven- stvo ljubljanske univerze. Vreme, ki je le- toš baš atletom in sportnikom sploh izred- no naklonjeno, se je držalo tudi včeraj več ko zadovoljivo; imeli smo spet toplo sonce in prijetno ozračje, le tu in tam je popihal po areni ponizev veter, ki pa v glavnem skoraj ni oviral rečnega poteka. Organi- zacijska stran prireditve na terenu samem je bila bolj ali manj domača; vse posle okrog izvedbe sporeda so prevzeli večino- ma akademiki sami — člani ASKa — in jih opravljali po vzorcih — ki jih je bilo letos res precej — še precej gladko. Bili so pač sami med seboj, sami znanici in pristaši ene misli in enega tabora, tako da se po zna- čaju prireditve ni moglo priti do sporov ali protestov in je vse teklo v najlepšem soglasju. Tudi publiko, ki so jo to pot iz neznanih vzrokov spuščali na prostor pri najmanjšem vohu od Vodovodni cesti, je v glavnem tvorila mladina, sto ali dvesto mladih ljubiteljev atletike in prijateljev na- stopajočih, ki ne zamudi nobene priložnosti, da se lahko razveseli ob borbah na te- kališču in uspehih svojih tovarišev.

SPORTNI USPEH

prireditve je v splošnem prav gotovo za- ostajal za nekaterimi, ki smo jih mogli za- beležiti v zadnjem času. Tekmovalcem v konkurenci se je resda priključilo nekaj znanih atletov izven akademskih vrst, to- da tudi tako ojačene posamezne discipline niso nudile one prave borbe, ki daje tej sportni panogi najlepši čar. V nekaterih točkah je bila pa vendarle zasledba precej maloštevilna, tako da so tekmovalci lahko obračunali med seboj brez posebnega na- pora. Tekmovalcu je pač manjkalo onega glavnega, ki daje tekmovalcu voljo, da se vrže v borbo z vsemi razpoložljivimi sila- mi in vztraja v njej do zadnjega trenutka, čeprav že ve, da proti boljšemu nasprotni- ku ne bo mogel doseči odločitve v svojo ko- rist. Borbe, one tihe in skrivne sile, ki daje vsem sportnim tekmam svoj poseben pe- cat, ta včeraj v nobeni točki ni prišla do pravega izraza.

Pa pogledimo.

malo po disciplinah!

Začeli so s skokom v daljino. Bratož je pri- šel do 175, potem pa so zvišali lestvo na 180 cm. Po drugem poizkusu je odstopil in sploh ni šel več na start. Po dveh predte- kih je v finalu na 100 m iz slabega starta nastala zmaga za šušteršiča in šele Sod- nik I. je kot drugi z 11,8 dobil naslov aka- demskega prvaka. Pri krogli ni posebnega in tudi zmagovalcev čas ne vzbuja spo- štovanja. Na 400 m je Lušičkemu tik pred ciljem uspelo posaditi favorita Skuška na naslednje mesto. V troskoku je imel Smo- lej lahko delo, toda tudi Pleničar se je držal dobro — brez konkurence. Pri skoku v daljino je posebna smola spremljala Pola- ka, ki je imel en sam skok brez prestopa, v ostalih pa je prišel celo do 6,80 m. Na 1500 m je Košir šel sam za sigurno me- sto in je »potegnile šele v finisu. V disku borba za centimeter, sreča se je to pot na- smejala Merali, ki je pridobil 1 cm pred Kajfežem. Kosce je včeraj že drugič postavi- lji svoj najboljši izid. Pri zaprekah je bil Lončarič favorit, njegov čas pa ni najbolj- ši. V kopju so znamenje kar zadovoljivo, kar velja posebno za zmagovalca, pa tudi za sodnika z njegovim najboljšim izidom in za švigljo na 3. mestu. Izjema med pov- prečjem je bila stafeta na 4x100 m, v ka- teri je štiripersona detelja Tavzes, Ober- šak, Sodnik in Oblak dosegla čas 45 se- kund, torej najboljši čas sezone (dosedaj Planina 45,1), pa še tega samo z dvema sprinterjema v izmenji. V točki zase izven sporeda so ing. Stepišnik in njegovi po- smelnici metali kladivo; inženjer se je tru- dil za kar koli izrednega, toda uspelo mu je priti »samoc na 49.90 ali za nekaj manj. Kosce je tukaj izvedel svoj najboljši met v sezoni.

Podrobni tehnični izidi

so bili naslednji:

Tek na 100 m: I. predtek: 1. Šušteršič (izven konk.) 11,9, 2. Polak 12, 3. Sodnik Dušan 12 itd. II. predtek: 1. Šušteršič 12,1, 2. Mravljje 12,4, 3. Sodnik Boris 12,7 itd. — Final: 1. Šušteršič (izven konk.) 11,6, 2. Sodnik I. 11,8, 3. Tavzes 12, 4. Polak 12,2, 5. Štular, 6. Sodnik II.

Skok v višino: 1. Bratovž 175, 2. Lužnik 165, 3. Polak 160, 4. Šumak 160, 5. Gund 155. — Izven konkurence: Slanina 165.

Met kroglice: 1. Hlade 12,00, 2. Kosce 11,62, 3. Švigelj 11,61, 4. Merala 11,14, 5. Lužnik 10,98.

Tek na 400 m: 1. Lušičky 53,1, 2. Skušek (izven konk.) 53,5, 3. Mravljje 55,6, 4. Zupančič 57,1, 5. Osterc.

Troskoki: 1. Smolej 12,70, 2. Pleničar 12,57, 3. Kompare 11,68.

Skok v daljino: 1. Bačnik 6,21, 2. Polak 6,14, 3. Smolej 5,93, 4. Gund 5,90, 5. Sod- nik 5,89, 6. Kompare 5,82.

Tek na 1500 m: 1. Košir 4:12, 2. Kocutar 4:31,7.

Met diska: 1. Merala 37,66, 2. Kajfež 37,65, 3. Kosce 37,55, 4. Hlade 35,82, 5. Lužnik 35,15.

Tek na 110 m z zaprekami: 1. Lončarič 18,8, 2. Lužnik 19,2, 3. Šinkovec 20,8.

Met kopa: 1. Remec 47,73, 2. Sodnik 48,90, 3. Švigelj 45,32, 4. Vukšinić 42,93, 5. Mikar 42,62.

Stafeta 4x100 m: 1. (Tavzes, Oberšek, Sodnik, Polak) 45, 2. (Pleničar, Lušičky, Lončarič, Smolej) 45,6. — Izven konkuren- ce: 3. (Štular, Vrhovec, Mravljje, Šušteršič) 45,9.

Met kladiva (izven konkurence): 1. inž. Stepišnik (II.) 49,90, 2. Zupančič (II.) 37,39, 3. Kosce (H) 36,15, 4. Skaza (II.) 33,00.

Po končanem tekmovališču so bile zna- govalcem razdeljene lepe plakete, darila ASKa. Slišimo da bo v soboto in nelejo še ena atletska prireditev za mladino, in

Zdravstvena kolona v Starem trgu ob Kolpi

Stari trg ob Kolpi, 19. oktobra. Naš kraj je oddaljen od železnice kar 18 km, vendar zato v kulturnem oziru ni zaostal. To pa največ zato, ker je bilo mno- go tujakih ljudi v tujini, v Sev. Ame- rikah, Argentini in drugih daljnjih deželah. Od vseh povsod, kjer si je služil domačin de- nar, da bi zboljšal življenje svoje ljube dru- žine, je poleg materialnega blagostanja prinašal s seboj tudi kulturne dobrine. Ze- lo si je vedno prizadeval tuji, da bi zbolj- šal zdravstvene razmere, vendar je le malo uspel v svojem stremljenju.

Zato se je vsakemu razjasnil obraz, ko je približala te dni k nam sanitarna avto- kolona. Pozdrav so ji izvršili zastopniki občine, šole, cerkve in vojaškega oblastva. Seveda je bila zbrana tudi ogromna mno- žica ljudstva, ki je komaj čakala prepotreb- nih zdravnikov.

Najprej je bila pregledana šolska mladina pod vodstvom svojega učiteljskega in te je bilo skoraj 200. Otroci so v veliko vno- mo opazovali različne naprave. Največjo po- zornost jim je nudil rentgenološki aparat. Zdravniki, ki so bili skrajno požrtvovalni, so bili zelo zadovoljni z zdravstvenim stan- jom otrok, prav posebno pa glede njih- snage in bistrlosti. Le nad zobmi je bilo malo kritike; saj so imeli tu skoraj največ dela.

Marsikateri otrok, pa tudi odrasel člo- vek si je šel z veliko bojaznjo »izpustiti zob. To je bilo med množico gledalcev sme- ha in zabave, ko so zagledali kak zabuhel in objokan obraz. Med temi »nesrečniki« je bilo tudi nekaj korajžnih, ali vsaj oni so se smatrali tako. Toda ko so po končani proceduri izstopili iz avta, jim tega na obrazu ni bilo skoraj nič več poznati.

Zdravniki in spremstvo so bili nad ro- mantiko našega kraja zadivljeni in vsi so se čudili, kako je mogoče, da je ta kraj v tujkoprometnem oziru zanemaren.

Naše ljudstvo se iz vsega srca zahvaljuje voditelju kolone g. dr. Duceju, neutrudnemu zdravništvu in sestram. Veliko zahvalo pa dolguje Vladi, Visokemu Komisarju Ljub- ljanske pokrajine ter vsem, ki so si naj- več prizadevali za to zdravstveno ustanovo.

Skupaj je bilo preko 1200 zdravniških pregledov, med temi rentgenoloških 306. Želja ljudi je, da bi jih zdravstvena avto- kolona večkrat obiskala. K. D.

Za izboljšanje reje malih živali

Ljubljana, 20. okt. Zbrani podatki o številu malih živali, ki se goje v Ljubljani, kažejo, da je ta reja postala resnično pomemben faktor v pre- hrani mestnega prebivalstva. Znatno po- men imajo male živalice kljub temu, da se izjavja reja še zelo primitivno. Uspeli so bi neizmerno večji, če se dvigne razu- mevanje za smotno rejo. Zanimanje za poučne članke, ki obravnavajo male ži- vali in rejo, je splošno in jih radi čitajo celo bralci, ki se sicer z rejo ne pečajo. Pozorni so na obravnavanje raznih vpra- šanj iz reje teh koristnih živali prav vsi, ki jih zanima ali pa skrbijo vprašanje pre- hrane mestnega prebivalstva. Zainteresi- rane so oblasti in tudi gospodarski krogi, saj je reja malih živali že danes uvaževan gospodarski činitelj. Tudi socialni moment je važen, ker prinaša reja izboljšanje po- ložaja srednjega in nižjega stanu, ki se z rejo ukvarjata.

Današnji pomen reje nujno narekuje, da se za njeno izboljšanje stori, kar je največ mogoče. Poleg strokovnih knjig, poučnih člankov v časopisu in praktič- nih nasvetov in strokovnem društvu so važna še strokovna predavanja, ki lahko v živi besedi in sliki v neposrednem stiku z interesi poučujejo, svetujejo in s tem pospešujejo najboljše načine reje in vse- stransko pomagajo zlasti začetnikom, da premagajo prve težave.

Zategadelj prireja Društvo mali gos- podar številna predavanja o raznih vpraša- njih, ki se nanašajo na dobro rejo. Stalno pa prihajajo v društvo rejci z najrazlič- nejšimi vprašanji. Neprestano se pri tem dogaja, da se vprašanja, ki so bila že večkrat pojasnjena, vnovič pojavljajo pri drugih rejcih. In pojasnjevati, razlagati je potrebno vedno znova.

Sprito tega se je društvo odločilo, da bo pripravilo rejcem malih živali posebno predavanje, ki bo sestavljeno na podlagi vprašanj in želj, ki jih bodo sporočili rejci, torej zanimanci sami, ki najbolj vedo, česa najbolj potrebujejo. Odgovori na vprašanja, ki bodo iznešeni pred širokim krogom v obliki predavanj bodo dobrodo- šla ne samo onim, ki so vprašanja zastavili, nego tudi vsem drugim, ker bo vsako vprašanje obravnavano s širšega sploš- nega stališča.

Interesanti naj pošljejo vprašanja dru- štvu najkasneje do zadnjega oktobra.

Naše gledališče

Drama.

Ponedeljek, 20. oktobra: Zaprto.

»Nocoj bomo improvizirali« je poskus znova oživeti misel commedie dell'arte, ko- medije, katere vsebina je bila znana igral- cem, ki pa so si sami sprosti izmišljali be- sedilo in ga prilagajali dejanju. Duhoviti domisleki in duhaprisotnost posameznikov je igrala veliko vlogo. Na tej osnovni za- misli je zgrajena predstava »Nocoj bomo improvizirali«. V njej prihajajo igralске individualnosti do najmočnejšega izraza. Igralčev odnos do dodeljene mu vloge, re- žiserjevo delo za improvizacijo izbrana snov in razmerje posameznikov do skup- nosti so prvine, na katerih je zgrajeno de- janje.

Opera.

Ponedeljek, 20. oktobra: Zaprto.

Opozorjamo na nocojšnji koncert skla- dateljice Milce Sanečinove. Prav gotovo je to prvi primer v našem koncertnem živ- ljenju, da obsega celotni spored dela slo- venske avtorice, ki se z velikim uspehom uveljavlja v našem kulturnem življenju. Vse klavirske skladbe, ki so na sporedu bo ob spremljevanju obeh solistov, so- pranske Valerije Heybalove in violinista Klara Sanečina, igrala avtorica sama. Ta- ko bo koncert pomemben dogodek, spo- znal bomo njena dela, ki pomenijo obga- titve naše glasbene literature. Začetek točno ob 20. Predprodaja vstopnic v Knji- garni Glasbene Matice. Konec koncerta ob 1/4 na 10. Prosimo pa točen prihod, da bo začetek ob 20. možen. (—)

Pojasnilo o dr. Mačku

Zagreb, 19. okt. u. Po informacijah agen- cije DNB izjavljajo poučeni krogi glede na policijsko nadzorstvo, pod katero je bil po- stavljen bivši predsednik Hrvatske seljačke stranke dr. Maček, da ni govora o kakšni are- taciji, ker oblasti pri vsej stvari nimajo drugega namena, kakor da državi sovra- žne elemente čim bolj oddaljijo od dr. Mačka, tako da ne bi prišel pod njihov vpliv.

Na smrt obsojeni komunisti

Split, 19. okt. s. Izredni vojaški sodišči v Šibeniku in Splitu sta sodili okrog 30 ko- munistov, ki so zakrivali težke zločine, umore, sabotaže itd. 18 jih je bilo obso- jenih na smrt z ustrelitvijo. Smrtna kazen je bila že izvršena.

20 smrtnih obsodb na Gorenjskem

Bled, 19. oktobra. Načelnik civilne upra- ve za zasedeno ozemlje Koroške in Kranjs- ke Kutschera je izdal posebno uradno objavo, da je izredno sodišče, ki ga je posta- vil načelnik civilne uprave na zasedenem ozemlju Koroške in Kranjske, dne 16. ok- tobra 1941 obsodilo na smrt 17 ljudi, ker so se udeležili komunističnih zborovanj, ker so sodelovali pri umorih, roparskih napadih in vlohah, ker so kljub prepovedi nosili orožje in netili požare, ker so urejevali pomoč komunistom in agitirali za komuniste, od- nosno so pomagali pri teh zločinih. Smrtna kazen je bila takoj izvršena.

Razen tega so bili ustreljeni, ko se je za- sačila ta družal, še trije pripadniki komu- nistov, ki so pripadali dvema tolpama odnosno so ju podpirali pri njunem po- četju z obvestili, denarjem in živežem.

Z izvršitvijo smrtnih kazni so vsaj delo- ma poplačani naslednji zločini: 16 ropar- skih umorov, pri katerih je našlo smrt 17 oseb, po večini Slovinci, napad na Rem- čovo žago, pri katerem so odvedli dva talca, številna sabotažna dejanja med nji- mi tudi razdejavanje montažnega avta tele- grafske stavbe sekcije v vrednosti 30.000 mark, številni vlohni, roparski napadi in požigi.

sicer za prvenstvo srednješolcev v istih di- sciplinah, ki so bile v sporedu včerajšnja prvenstva ljubljanske univerze. Sezona bo torej podaljšana še enkrat, če ne bo kaj poseglo vmes iz pratike!

V nekaj vrstah

Od nedeljskega kopa prvenstvenega tek- movalja v hrvaškem državnem razredu, o katerem smo deloma pisali že v nedeljs- ki številki našega lista, smo zdaj izvedeli še za rezultat tretje prvenstvene tekme, ki je bila v daljnem Mostarju. Tamkajšnji udeleženev je najvišjem hrvaškem razre- du Zrinjski je premagal moštvo Zagorca iz Varaždina s 5:1 (3:0). Zaradi tega uspe- ha se je Zrinjski prerinil na tretje mesto v prvenstveni tabeli za Gradjanskim in Haškem, sledita pa mu potem ostala dva zagrebška kluba.

Včerajšnji spored v hrvaški ligi je ob- segal spet tri tekme, in sicer med Con- cordijo in Zrinjskim ter Gradjanskim in Saškom in Zagrebu, tretja tekma pa je bila med Haškom in Zagorcem v Varaždinu. Železničar ta dan ni imel nastopa, ker osmi član državnega razreda še ni dolo- čen, bo pa prišel na to mesto zmagovalac med osiškimi Hajdukom in Viktorijo iz Zemuna. Kakor znano, je Hajduk prvo iz- ločilno tekmo že odločil tesno zase, vče- raj pa je bila v Zemunu zadnja odločitev.

Madžarska pavalna zveza letošnjo zimo ne namerava prekiniti mednarodnega sportnega delovanja in je med drugim že dokončno zaključila pogajanja za enkrat- ni nastop najboljših švedskih igralcev v Budimpešti. Te prireditve, ki naj bi bila o božiču, naj bi se udeležili tudi nekateri izbrani igralci iz Nemčije.

Zadnja številka zagrebškega »Sporta«, ki je izšla dne 14. t. m., objavlja na uvod- nem mestu pregled o šestmesečnem sport- nem delu na Hrvaškem, v katerem ugo- tavlja na splošno, da se je začelo prav dobro in obeta zelo plodno žetev, navaja pa tudi podrobno uspeh in tudi nekaj ne- uspehov v posameznih sportnih panogah. Dalje čitamo v tej številki obširen članek o hrvaških kolektarjih, potem o zadnjem teniškem nastopu hrvaških izbranecv proti Nemčiji in pa na dolgo in široko o prvih prvenstvenih tekmah v raznih raz- redih, v katere je zdaj razdeljen hrvaški nogomet. Številke se dobivajo tudi pri nas in stanejo 2 kuni.

Madžarska : Hrvatska 1 : 1

Včeraj se je začel v Zagrebu mednarodni teniški dvoboj med Madžarsko in Hrvaško. Na sporelu sta bili dve igri poedincev. Asboth je premagal Pallado 6 : 3, 6 : 2, 8 : 6, Mitich pa Gaboryja 6 : 3, 4 : 6, 6 : 2, 6 : 4. Tako se je prvi dan končal neodloče- no 1 : 1.

Izsuševanje močvirij na Hrvaškem

Zagreb, 19. okt. s. Na vabilo hrvaške vlade sta prispela v Zagreb kot kmetijska strokovnjaka prof. Medici iz Turina in prof. Ramadoro iz Neaplja. Sodelovala bo- sta s hrvaškimi tehniki pri proučevanju glavnih problemov, ki se nanašajo na osuše- vanje nekaterih močvirnatih predelov na Hrvat- skem. Oba italijanska strokovnjaka sta pregledala močvirnat predel Posavja. Včeraj je bil sestanek pri italijanskem po- slaniku v Zagrebu, na katerem je bila po- pisana posebna skupna deklaracija, ki po- daja osnove za sodelovanje Italije pri osu- ševanju močvirij na Hrvaškem.

Osnovna načela nemškega gospodarstva

Berlin, 19. okt. s. O priliki posebne man- festacije nemške industrijske organizacije je imel včeraj nemški gospodarski minister Funk važen govor. V narodno socialistič- nem gospodarstvu se poedinec in tvorni duh v celoti udeležujata. Na področju pro- dukcije mora doseči privatna iniciativa in individualna odgovornost vr

Predor skozi ljubljanski Grad

Razstava načrtov za regulacijo Ljubljane, kije bila nedavno v Jakopičevem paviljonu, je dala pobudo za razpravo o vrsti problemov našega mesta

Dasi praseva grajski hrib s svojo lego in obliko v znatni meri k lepoti in slikovitosti mesta Ljubljane, ima tudi svojo slabost: stran v tem, da tvori s prometnega stališča precejšnjo oviro med severnim in južnim delom mesta. Za zvezo med obema deloma mesta služi le širše grlo med Gradom in Rožnikom ter zelo ozko grlo med Gradom in Golovcem. Posebno je prizadeto s to oviro prebivalstvo šentjakobskega okraja in prebivalstvo okoli sv. Jožefa, ki mora delati velike ovinkke, da pride iz enega izmed navedenih mestnih predelov v drugega. To oviro bi se dalo odstraniti s predorom skozi grad. — Izmed projektantov, ki so se udeležili natečaja za izdelavo regulacijskih načrtov za mesto Ljubljano in okolico, sta projektirala predor skozi Grad samo dva. To je bil projekt z geslom »A« (avtor inž. arh. V. Jamniky) in projekt »Emona 2000« (inženjerja S. Murko in H. Pajer).

Prvi spetle projektirano notranjo krožno cesto skozi posevni predor na vzhodnem koncu Gradu tako, da ta za neposredno razbremenitev prometa ne pride v poštev. Drugi pa projektira predor izključno le v ta namen, da razbremeni promet po ozkih prometnih žilah okoli Gradu in skrajša zvezo med šentjakobskim in poljanskim okrajem. Predor bi skrajšal n. pr. pot od sv. Jakoba do otroške bolnice za več ko 1/4 km. Ta predor bi bil okrog 350 m dolg in kakih 12 m širok. Na južni strani bi se zgradil vhod v predor pod nivojem Florjanske ulice. Dohod v predor bi se spetal po razširjeni in deloma poglobljeni Rožni ulici, ki bi se zaključila z monumentalnim stopniščem za dohod v Florjansko ulico. Vozni promet med to ulico in predorom bi se vršil okoli cerkve sv. Jakoba in okoli novega bloka na nasprotni strani cerkve. To bi se dalo izvesti seveda le tedaj, če se podre v sivo zvezo šentjakobskega trga v Karlovško cesto ves vogalni blok starih hiš nasproti cerkve sv. Florjane. Če to iz kakršnih koli razlogov ne bi bilo izvedljivo, ostane še možnost, da se zgradi vhod v predor v nivoju Florjanske ulice in pomakne nazaj proti pobočju tako, da nastane pred vhodom majhen trg. V ta namen bi bilo treba podreti vogalno hišo in morebiti tudi sosedno, nad vhodom pa sezidati novo s potrebnim monumentalnim poudarkom.

Na severni strani bi bil vhod v predor tik Ljudskega doma. Tu ni nikake ovire, ker je prostor še nezazidan. V sivo boljše preglednosti pri izhodu iz predora bi bilo umestno, da se obstoječe poslopje Ljudskega doma podre. Pri tem vrodu bi se dal napraviti zelo ličen trg z ogromno platano, ki tam še stoji, v sredini. S tega trga bi vodila ulica Stare pravde v svoji podaljšavi preko vojašnice do nabrežja ob Gruberjevem prekopu in ob njem dalje na vzhodno periferijo mesta, Strossmajerjeva ulica pa bi posredovala zvezo proti severu.

V ta namen bi se morala speljati nova ulica v smeri Strossmajerjeve skozi rdečo mestno hišo na Poljanski cesti čez Ljubljano in preko šentpeterske ceste do Metelkove ulice. Zal da niso mislili odločiti faktorji na to zvezo, preden se je gradila mestna hiša na Poljanski cesti. Danes bi se dala realizirati ta zveza le na ta način, da se hiša v širini Strossmajerjeve ulice podre ali vsaj podre. Na južni strani bi imel predor po Cojzovi in Aškerčevi cesti neposredno zvezo s Tržaško cesti in jugozahodnim delom mesta.

Za dostop na Grad bi se speljal lahko kar iz predora navpičen jašek z dvigalom točno pod glavno promenado na Gradu,

tako da bi bil na eni strani pobočja vhod na drugi pa izhod. Jašek bi moral biti zgoraj pod promenadnim cestiščem zavarovan pred bombnimi napadi z dovolj močno betonsko ploščo. Od tega predora bi bilo morebiti umestno speljati pozneje še vodovodni rov, ki bi vezal predor z zakloniščem na magistratu.

Ta predor ne bi bil važen in koristen samo v prometnem oziru, temveč bi služil lahko obenem kot izborna in zanesljiva zaklonišča pri eventualnih zračnih napadih za oni del prebivalstva, ki stanuje v bližini vhodov v predor. V predoru bi bilo prostora za 3000–4000 oseb.

Kup nasvetov za dom

Suho mleko je pristno kravje mleko, ki mu v posebnih napravah odvzamejo vso vodo, da se izpremeni v bel prah. In sicer ga do visoke stopinje razgrajajo, dokler se ne posuši vsa voda. V suhem mleku so razen vode vse sestavine pristnega mleka. Prav tako prireajo tudi suho smetano. V državi, kjer živinoreja ni zelo razvita, in pa v svetovnih mestih, kjer je težko priti do dobrega, svežega mleka, se človeštvo mnogo hrani s suhim ali pa tudi s kondenziranim, t. j. zgoščenim mlekom. Suho mleko razmešamo v vodi ali črni kavi, smetano pa v mleku ali vodi. Umestno je, da se za bodoče mesece preskrbimo s suhim mlekom.

Paradižnik in čebulo še vse premalo cenimo. V času pomanjkanja maščob sicer toišče ne nadomeste, vendar zelo izboljšajo jed in jo napravijo tečno ter okusno. Po dajo se malodane povsod in dajejo jedem lepo barvo ter slasten okus. Tudi nastregana ali drobno sesekljana čebula nam do neke mere nadomestila maščobo. Gospodinje naj si to dobro zapomnijo. Še je čas, da si za zimsko in pomladno dobo napravimo zalogo paradižnikov, čebule, česna, luka in drugih začimb. Glavno je, da jed ni prazna, brez vonja in brez okusa, pa gre v slast.

Pečena paprika na zalogo. Sveže in mesnate sladke stroke paprike speci v pečici, obračaj jih, da bodo pečene od vseh strani. Pri tem pazi, da ostanje cel. Pečene paprike zložijo v primerne kozarce. Vsako vrsto malo osoli, dodaj kako zrno popra, listič lovora, po želji tudi malo česna. Pokrij napolnjene kozarce in naj stoji tako preko noči. Naslednjega dne odcedi tekočino, ki se je natekla v kozarčih, in zalij paprike s prekuhanim milim vinskim kisom. Po vrhu pokrij s par listi višnje, zaveži kozarce neprodušno s pergamentnim papirjem in kuhaj v sopari 15 minut. Tako prirejane paprike ne kipe v teku zime, kakor se to rado primerja.

Mešana začimba za prirejanje juh, omak in prikuh. 1 kg očiščenega korenja, pol kg peteršiljevih korenin z zelenjem vrel, 2 gomolja zelene s par listi zelenja, 1 kolerabo, 1 rumeno kolerabo, 3 stebila luka, pol glave ohrovtja, 1 karfiolo, 3 glavice česna, 2 čebuli, precej velik šopek majerone in 5 kg zrelih, a še trdih paradižnikov dobro očisti in zmeži v stroju za meso oziroma zreži prav drobno. Na vsak kilogram te zmesi primešaj 20 dg soli, temeljito premešaj in naj čaka tako par ur. Potem iznova premešaj in naloži v kozarce, ki jih s pergamentnim papirjem neprodušno zaveži. Služi pozimi kot začimba. Primešamo je 2–3 žlice juhi oziroma omaki, ki je ne smemo soliti, ker je že začimba zelo slana.

Steklo ne počli, ako položiš kozarce na zganzeno mokro krpo in vlivaš vročo tekočino počasi in pomalem v kozarce. Tudi srebrna ali kovinasta žlica vobče odvaja vročino nase. — Stedlo postane odporno in ne počli, ako nove kozarce polagoma razgrajvaš v vodi, dokler ne zavre, a jih nato počasi ohlajaš. Tudi ognjavarno posodo na ta način prekuhaš, da postane odporna.

Petkrat enotna moka

Pehtanova potica iz enotne moke. Zameš 1/4 kg enotne moke s slano vodo ali slanim mlekom ter potrebnim vzajamnim drožjem, ki ga mora biti skoraj še enkrat toliko kakor za testo iz bele moke. Testo dobro stepi; ko se je na toplem dvignilo, ga razvaljaj in namaži na debelo s sledečim nadevom: 10 do 12 šopkov pehtanov prav dobro sesekljaj, primešaj četrta litra z mleka prihranjene ali iz praška prirejene smetane, 1 jajce in 6 polnih žlic na maslu ali masti ocvrtnih drobtin iz enotnega kruha. Povrhu postaj sladkorja; zvij testo in ga deni v namazan, z drobtinami posipkan kalup, ki ga postavi na gorko. Ko potica dovolj vzide, jo speci. Peči jo je treba najmanj četrte ure dalje časa kakor potico iz bele moke.

mirno in se nič takega ne zgodi, le proti jutru se iz dneva v dan ponavlja: Ko petelin v sosedščini tretjič zapoje v turtinji smrak, se hrupno odpro vrata Noetove krčme in vun se prikoštra sključena, nevarno omahujoča pojava, ki s polglasnim brundanjem starega Radeckijevega marša razodeva vinko omamo — pojava Martina Joka, trenutno nekoliko vinjenega nočnega čuvaja, ki odhaja naravnost od trudapolnega nočnega posla iskat zaslužni odpočitek na mehki, slamatni postelji v bači številka sedemdeset.

Ni pa to poglavitna stran Jokovega življenja, namreč služba nočnega čuvaja, ki jo toli častno, sebi in trgu v ponos in korist izvršuje, ampak je še druga in celo vanejša — Jok je tudi neke vrste grobar, tako je določil častiti župan in ta je vedel, komu sodi ta posel, kar je torej njegova dnevna služba, in je tako Jok skozi vseh štiriindvajsetih ur z vsem telesom in dušo občini in fari v uslugo in pomoč. Zazdi se na priliko temu ali onemu v tem prelepem kotu solzne doline, da je čas oditi s sveta pred božje obličje in upihne se luč njegovega življenja, ali doma, sredi rodbinskega kroga, ali kje zunaj. Dobro, zanj je torej stvar rešena, nič več mu ne kazi lica življenja bol in srd, ni pa rešena s strani preostalih — treba je truplo položiti na oder ali ga spraviti v mrtvašnico in ga spodobno pokopati na njivi mrtvih. In kdo je tisti poklicani, ki naj to stori, če ne Jok? Jok je tisti ki umrle spremlja, jih čuva

Izvrstni kokos iz enotne moke. Umešaj 10 dgk premešana masla in par žlic sladke ali kisle smetane, ki jo lahko napraviš iz praška suhe smetane na ta način, da kupljeni prašek razmešaš v mleku. Dodaj 3 cela jajca, 1/2 kg sladkorja, ščeplj sol, pol žličke zmletih dišečih klinčkov, nastregane olupke limone in 2 cela pečivna praška, ki ju zmešaj med moko. Enotne moke uporabi toliko, da dobiš srednjetro testo, ki naj počiva na hladu 20 minut. Potem odrezi posamezne komade, razvaljaj vsakega zase in izreži z malimi kalupi razne oblike, ki jih polagaj na namazan pekač ter jih speci. Delo gre hitreje od rok, ako imaš dva pekača. Enostavnejše, a vseeno prav dobre kekse napraviš, ako vzameš za isto količino samo 6 dgk masla in četrť kg sladkorja.

Da se moka ne pokvari in se dolgo ohrani, primešaj pšenični moki par listov su-

hega lovora ali nekaj rožmarinovih listov. Ajirovi moki pa nekaj koščkov limoninega oglja.

Pražena moka za prežganje. Da prihraniš maslo, maslo ali olje, lahko enotno moko suho pražiš v kovinski posli, dokler temno ne porumeni. A treba hitro in nenehno mešati, da se ne prižge. Hraniti jo v pločevinasti posli ali kompotnem kozarcu in se na suhem dolgo časa ohrani. Kadar hočeš jed zagostiti, razmešaj nekaj pražene moke s hladno vodo, mlekom ali juho, dodaj jo jedi, ki jo nato prevri. Po potrebi jo končno povrhu zabeli. Na ta način se zabela dosti bolj pozna, kakor če si jo dodala s prežganjem.

Enotna moka dobro služi za prirejanje prežganja; vendar je treba vedeti, da je mnogo manj izdatna kakor bea pšenična moka.

Izboljšajmo krompirjev pridelek!

Krompir je v naši pokrajini najvažnejša okopovina in se ga izmed vseh poljskih pridelkov največ pridelava. Saj velja krompir za kruh malih ljudi, in če je za krompir slaba letina, je mali človek hudo prizadet s prehrano, ker je nad polovico naših kmetov, ki se ne morejo preživljati iz dohodkov in pridelkov svoje lastne grude.

Izmed vseh poljskih pridelkov se proda pri nas največ krompirja in je mnogim kmetovalcem ravno krompir edini dohodek iz njih zemljišča. Povprečni pridelek krompirja na naših kmetijah znaša letno na 1 ha 62 q. Ta donos pa je v primeru z drugimi deželami v Evropi mnogo premajhen in zavzema v tem oziru eno zadnjih mest. Zato mora biti naša skrb, da donos krompirja znatno zvišamo, kar moremo doseči le z dobro obdelavo, primernim gnojenjem in pravičnim oskrbovanjem, prvi pogoj pa je uporaba prvovrstnega seme-

na. Izboljšanje pridelka krompirja in njega kakovosti zavisí v veliki meri od dobrega semena. Vse še tako dobro obdelovanje zemlje in zadostno gnojenje ne bo koristilo, če ne bomo sadili dobrega semena. Za seme je treba odbrati krompir že na njivi in sicer samo one gomolje zdravih rastlin, ki imajo veliko število srednje debelih gomoljev in so tudi po obliki in barvi podobni posajeni sorti. Velika večina naših kmetov se ne ravna tako, temveč odбира krompir za seme v kleti spomladí tik pred setvijo. Zato se širijo razne krompirjeve bolezni in je pridelek krompirja od leta do leta slabši in manj vreden. Če pa se že odбира krompir za seme v kleti, tedaj je treba vzeti srednje debele gomolje, ker le pri teh je mogoče sklepati, da izvirajo iz zdravih in dobro rodni rastlin.

Krompir zahteva rahlo in dobro prezračeno zemljo. Njegove korenine ne prodirajo v trdi in zbiti zemlji, zato je krompirju potrebno jesensko oranje do 30 cm globoko, da zemljo v brazdi zimski mraz zrahlja.

Za množino pridelka je zelo važno gnojenje. Za gnojenje krompirja je najboljši hlevski gnoj, ker umetna gnojila ne vplivajo dobro na rast in rodnost krompirja niti v lahki niti v težki zemlji. Za srednje gnojenje se priporoča na 1 ha 200 q, za močno gnojenje pa 300 q gnojla. Gnoj naj se potrosi po strnišču pospravljenih ozim in takoj plitvo podorje, pozno v jeseni pa je njivo globoko preorati. Spomladí se krompirjeve njive samo pobranajo, ker bi pri ponovnem oranju zemlje izgubila na vlagi, ki je za uspevanje krompirja zelo potrebna.

Zelo je priporočati tudi zeleno gnojenje s stročnicami, zlasti z lupino, ki dovaja krompirju toliko hranilnih snovi kakor 200 q hlevskega gnojla na 1 ha. V tem primeru se raztrosi gnoj po strnišču, nato njivo zorje in poseje na njivo lupina, ki se jo v pozni jeseni globoko preorje. Gnojenje s hlevskim gnojem in zeleno gnojenje daje to korist, da rastlinski ostanki v zemlji počasi trohne, rahlajo zemljo in dovajajo hrano rastlinam postopoma, kolikor jo rastline pri razvoju potrebujejo. Pri razkrajanju organskih ostankov nastaja ogljikov dioksid, ki ga rastline potrebujejo za proizvajanje škroba v krompirjevem listju. Pri gnojenju z umetnim gnojem izostanejo ti učinki, zato naj se krompirju gnojí le s hlevskim gnojem, in če tega primanjkuje, naj se ga nadomesti z zelenim gnojenjem.

Kdor pa bi gnojil krompir z umetnimi gnojili, naj gnojí s kalijevo soljo in dušičnimi gnojili kot dodatek k hlevskemu gnoju, ker potrebuje krompir več kalija, kakor ga vsebuje hlevski gnoj. Kalijevo sol se potrosi 3 tedne pred sajenjem, 2 dela dušičnatih gnojil pred sajenjem, a 1 del pri prvem okopavanju krompirja.

Krompir se splošno okopuje le enkrat in se ga nato osipile. Z okopavanjem se uničuje plevel, prepreči preveliko izhlapevanje vlage in sušenje tal. Če je pa spomlad zelo deževna, je potrebno krompir dvakrat

okopati, da se s tem zatire hitro rastoči krompir, in ga nato osipati. Pri okopavanju ali vsipanju naj se izrujejo vse one rastline, ki nimajo normalne rasti in na prazna mesta posadijo nove zdrave gomolje.

Važna je z ozirom na donosnost krompirja in krompirjevih pridelkov tudi vrsta krompirja, ki se ga sadi. V toplih in zavarovanih legah bi kazalo saditi nekaj več ranega krompirja, ki se v zgodnji pomladi lahko in dražje proda. Pri nas sicer ne moremo v tem oziru tekmovali z južnimi deželami, vendar pa je mogoče že meseca junija ali julija založiti mesta in industrijske kraje z domačim blagom te vrste. Kot rane vrste krompirja bi prišle pri nas v poštev gersdorfski krompir, ki dozori še v šestih tednih, dalje Böhmov rani krompir, zgodnji rožnik, erstling, po vrstovih pa dunajski kifelčar.

Izme dpoznihi vrst se pri nas največ sadi oneidovec, kresnik in rožnik. Ker so se pa pri nas te vrste krompirja že zelo izrodile, jih je potreba izboljšati s selekcijo. Poleg tega bi bilo potrebno vzgojiti semenogojске postaje, kjer naj bi se vzgojale nove krompirjeve vrste, primerne za naše kraje v višinskih in nižnjih legah. Le na ta način bo mogoče dvigniti tudi pri nas pridelek krompirja in njega kakovost na zadovoljivo višino.

300-letnica slovenskega učenjaka

Oče Janez Krstnik iz Sv. Križa vipavskega ali kakor se je sam imenoval Joannes Baptista a Santa Cruce Vippacensi je bil najboljši cerkveni govornik in zelo učen naborni pisatelj svoje dobe. Rojen je bil pred približno tri sto leti med 1640–1645. v Sv. Križu na Goriskem, žal, da je nepoznano njegovo rojstno leto. Svoje cerkvene govore je izdal v petih knjigah pod naslovom »Sacrum Promptuarium«, danes bi jih rekli Sveti priročnik. Prva knjiga je izšla v Benetkah 1691. — torej točno pred 250 leti, druga ravnotam 1695, a nadaljnje tri v Ljubljani 1698, 1700, in 1707. To znamenito delo je obsegalo 2800 strani v 4° z 233 pridgami. Pisal je v bohorščici, a v prvih dveh knjigah se pozna vpliv italijanskega pravopisa. Posebno zanimivo so apologetični govori za izobražence v Ljubljani, kjer so v letih 1684–1685 in 1686. zelo radi poslušali njegove pridige, kakor to sam poveljuje njegovo pridigo, kakor to sam poveljuje njegovo pridigo, kakor to sam poveljuje njegovo pridigo.

Janez Svetokriški je bil po dovršenih študijah v domačem samostanu v Sv. Križu in pri očetih Jezuitih v Gorici imenoval za pridigarja vseh kapucinskih samostanov na Primorskem, Kranjskem, Stajerskem in Koroskem, kjer je bival slovenski rod.

V 1679. je bil predstojnik kapucinskega samostana v Trstu, 1682–1684. doma v Sv. Križu, potem v Ljubljani do 1687., kjer je bil pod imenom »Promptus« tudi član »Academije operosum«, od tod se je vrnil v Trst, a 1688. so ga izvolili za gvardijana v Novem mestu in končno 1695. v Gorici, kjer je umrl 17. X. 1714.

Oče Ivan Svetokriški je bil izreden znanstvenik svoje dobe in vzornik slovenskega cerkvenega govornika. Njegovo obširno delo je velikega zgodovinskega, prosvetnega in znanstvenega pomena za nas Slovenca. V njegovih bogatih spisih so neugasi viri naše folklore z mnogimi narodnimi pripovedkami, basnami, običaji, pregovori in reki, a njegov uvod »sopadike« pri mnogih pridigah je neka posebnost tega marljivega homileta, ki je odlični sodobnik slavni cerkveni govornik in učenjakov italijanskega jezuita Pavla Segnerija (1624. do 1694.) in nemškega avguština o Abraham a Sancta Clara (1644.–1709.).

Ob tristoletnici rojstva Ivana Svetokriškega in 250-letnici njegove knjige je upravičeno, da pokažemo svetu svoje znanstvenike prejšnjih stoletij.

L. K.:

Stari Jok

Stoji v planini vas... To se pravi ne stoji baš v planini, ampak tik pod njo, na kraju prostrane predgorja ravni in prav za prav niti ni vas, ampak je skorajda trg, prijazen, spodoben trg, kakršnih polno nosi rodna zemljica slovenska. Ni pa ta trg kar tako, kot bi si kdo mislil, to je svoje vrste kraj, močno obratjen daleč naokoli, ima župnika in še dva gospoda, osem gostiln, dve s prenočišči in ena z nazivom hotel, ima cerkev kajpak in so v stolpu štirje zvonovi, kar ni majhna reč, ima sodnijo, davkarijo, kolodvor s tremi trti, šolo v eno nadstropje z letnim prometom 150 otrok, ima prijazno občinsko hišo s prijaznim županom in ima naposled, kar je najpoglavnejše, nočnega čuvaja — hebebarista, ki mu je ime Jok — nima ga namreč doista, kot je Jok, nobena druga srenja!

Joku je zdaj sedemdeset let in bajta njegovega rodu nosi prav taisto število sedemdeset, stoji pa ta bajta zunaj trga na samem, prisljenem ob reber in je stara. Že močno k tlom sključena a vendar še kljubuje gorskim viharjem — verna podoba svojega gospodarja (V občinskem katastru stoji zapisano: bajta s hišno št. 70, lastnik Martin Jok, nočni čuvaj, samski, ud katoliške vere.) Joka poznajo po vsem trgu pozna ga vesoljna dolina, že zaradi njegove službe, ki je častna in plemenita, in že za-

radi marsičesa, o čemer se dosti govori. Na večer se, vsak dan ob isti uri, neka malega pokadi s pruga Jokove bajte v rebr — to je Jokova pipa in vsak pošten tržan, ki to vidi, ve in verjame: To je Jok in če je Jok, potem je ura devet. Četrť čez devet prikreha nizdolu Jok, toda brez hebebarde (ta počiva že dokaj let v obč. muzeju), počasi hodi, oprt na okovano palico — dediščino starih dedov — nekoliko sključen na račun sedemdesetih, drži se dostojno, uradno takorekoč in njegov zgubani obraz, ki ga krase skrivljena usta (česar sam ni kriv, bogu bodi potoženo zato), dobiva skrben, važen izraz, kajti poslanstvo nočnega čuvaja ni kar tako dosti odgovornosti terja, treba je biti buden in pazljiv, treznega duha, pogumnega srca, časi so namreč težki in nič se ne ve, kaj prinese ta noč. Ognja in ujme reši nas, o Gospod!

Toda Jok je že star, starih ljudem peša moč in jih nadleguje betečnost — glej, tamle vabi gostilna pri Noetu, kako prijetno se ziblje grozd nad vrati v večerni sapici in znotraj sladko pritkavajo kozarci! Kakor nalašč za Joka, da si vlije novega poguma in sveže moči v stare, izsušene žile. Zda je le devet potem bo deset in tako dalje, saj ljudje znajo šteti, počemu imamo pa potem šolo v eno nadstropje! Medtem ko bo bila ura nočni čas, bo pa Jok nekoliko posedel v prijetni družbi, in če bo kje gorelo, se bodo že pravočasno zbudili in prišli povedat. In Jokova senca počasi utone v Noetovi veži. Potem je v trgu vso noč

okvare in jim preskrblja počivališče. Zlasti samomorilci so njegova posebna brigada, da, njim je takorekoč oče. posmrtni oče. Pri neso mu na priliko vest: Nekdo se je obesil. Tam in tam... Jok vzame vrečo in stopi pogledat, kaj in kako. Resnica. Eden visi. Niso ga še sneli samo popisali — nadaljnc besedo ima Jok. O Jok zna svoj posel, nikarte ga učiti. Ljubezno srname mriča z vrvi in vtakne vrv v žep, njega pa večje zbaše v vrečo, si jo zadene na rame in jo odnese v mrtvašnico. Sam mu steže preprosto krsto, če je mrlič brez svojega, sam ga položi vanjo, sam mu pripravi grob in ga pokoplje. Pa tudi drugače, ne samo da skrbi za samomorilce, ampak se poteguje tudi za njihove pravice. Tako na priliko pri gospodu župniku zaradi zvonjenja in pogrebnih molitev.

Obešenjaške vrvi igrajo pri Jokovem poslu posebno vlogo, lete namreč uprablja v svoj osebni provcit in blagor. Reže jih na koščke in jih prodaja lahkovernim turistom in tržanom kot dragocene talismane po nepretirani ceni in so šle v ta dopadljivi namen že vse vrvi iz Jokove bajte, da mu jih že očitno primanjkuje.

Za tisto o strahovih na trškem pokopališču morda še ne vedo vsi. Lepega poletnega dne so se namreč pojavile skrivnostne govornice, da na pokopališču straši, da nekakšna čudna senca brkljari ponoči okrog grobov in nekaj mrmra in tuli na razne mrtvaške viže, najbrž kak pokojnik, ki mu težka vest ne da spati. Strašilo 'e kar naprej, noč za nočjo in si ni noben tržan

več upal laziti ponoči okrog pokopališča, kajti s strahovi se ni šiliti, bogami! Ta strah je sicer res obstojal, ampak je bila to samo neka stara ženica iz okolice, ki je hodila objokovat svojega pred tedni umrlega moža na grob (seve, morda se je revidi res nekoliko zmešalo od bridkosti) — to se danes menda že lahko brez skrbi odkrito pove. Zvedel je o strahovih kajpa tudi Jok in je smatral za svojo častno dolžnost, da stori 'unaško dejanje. Tisti večer ni stopil kot običajno že takoj ob devetih k Noetu, marveč se je napotil oborožen na pokopališče s prijaznim namenom, da prešteje strahovom kosti. Vdova pa kot nalašč to noč ni bilo na obisk in se je že zdelo, da bo Jok tokrat zaman pričakoval obračuna, dokler ni pokukal mimogrede še v mrtvašnico in v svoje veliko začudenje in dopadenje našel v nji dva potepuha, ki sta si tamkaj poiskala varno zavetje. Oba je seveda temeljito nakleštil, prvi zaradi krivite pokopališkega reda, ki prepoveduje živim ljudem naseljevanje v mrtvašnici, in drugi zaradi strahov, katerih zlonosni učinki so šli na njun rovaš. Drugi dan se je smejala vsa srenja tem nečutenemu iunaštvu, zvečer so pri Noetu neizmerno pili na Jokovo zdravje in je moral Jok od same ginjivosti tokrat prenočiti namesto v bajti svojega očeta v gostoljubnem zavetišču Noetove krčme — pod mizo.

Na tak in enako plemenit način torej goltuje Jok neumorno v blagor umrlih in provcit živih — da bi le deloval tako še dolgo!

Zakaj Marconi ni verjel v duhove

Sodba velikega fizika o medijih, špiritizmu in špiritistih

Genova, sredi oktobra. Nesmrtni Guglielmo Marconi je imel prijatelja, ki je bil na nekem drugem področju skoraj tako slaven kakor veliki fizik, čeprav sta si bila v mnogem ločeni: Marconi je bil za znameniti novinar Gandolin (Luigi Arnaldo Vassallo).

Gandolin se je zlasti proti koncu svojega življenja z vso verno odlikoval s špiritizmom. Na svojem domu v Genovi je priredil številne seanse, na katerih so sodelovali mnogi znani mediji in na katere je vabil svoje prijatelje, da so skupaj klicali in izpraševali duhove z onega sveta, čvrsto prepričani, da se ti duhovi odzivajo njihovi klicu in odgovarjajo njihovim vprašanjem. Gandolinova osebnost je bila vzvišena nad vsakim sumom, da bi mu bilo šlo pri tem za kakšno potegavščino, saj ga je k špiritizmu zavaljala težka srčna bolečina — prerana smrt njegovega edinega sina Naldina, s katerim bi bil tako rad v stiku še preko groba. Sam je zatrjeval, da se je v resnici večkrat razgovarjal z njim. Marconi pa je bil daleč od vere v špiritizem. Pred leti se je v razgovoru z novinarjem A. R. podrobneje razgovoril o tem in A. R. si je njegova izjava točno zabeležil. Po njegovih zapisnikih povzemamo:

„Verujem v Duha, a ne v duhove“

Jaz verujem v Najvišjega Duha, tvorca vesolja, je rekel Marconi, toda ne verujem v duhove. V odgovorih govorečih mi, v razodetih medijev, v pojavljanju prikazni in v podobnih rečeh ni ničesar nadnaravnega. To niso nikakoli sporočila iz onostranstva in ne vsebujejo ničesar stvarnega in resničnega v tem smislu. In vendar to niso triki, razen kadar gre neposredno za sleparijo. Ti duhovni pojavi niso nič drugega kakor naravna dejstva, manifestacije sil, ki jih dandanes ne moremo v celoti razložiti, da bi bile vsakomur umljive. V zelo dodelnem času pa bodo ti pojavi jasni vsakemu izobraženemu razumu. Duhovi mrtvih ne morejo nikoli občevati z živimi že zaradi same različenosti življenja in smrti. Duh lahko občuje samo s posredovanjem organov, ki so njemu lastni. Smrt pomeni ločitev živga duha od telesa, ki je bil organ njegovega občevanja: torej za občevanje ni več možnosti.

Pojavi medijev so naravni pojavi

Pojavi medijev sami zase pa so nekaj čisto naravnega. Medij je abnormalno bitje, obdarjeno s silami in sposobnostmi, ki jih ne moremo še v celoti določiti. Drži samo, da kdor ni fizično abnormalen, ne more biti medij: kadar nam medij sporoča, kar govori vprašani onkraj groba, nam pripoveduje samo to, kar želimo izvedeti in mu vede ali nevede sugeriramo. Med špiritistično sejo so možgani vseh prisotnih tako napeto naperjeni proti mediju, da v svojih mislih oblikujejo vse, kar vedo o zastavljenih vprašanjih, in mu to sporočajo. Možgani ljudi, ki prisostvujejo špiritistični seji, so kakor radiododajne postaje, možgani medija, ker je fizično abnormalen, pa so najmočnejši radiospojemniki. Ta sprejemnik zbira vse valove, ki iz možganov drugih prihajajo do njega, in izraža njih vsebino. Odgovori, ki jih sporoča medij, torej niso izjave duhov od onkraj groba, temveč iz razi energije živih ljudi.

Prividi in televizija

Pa tudi prikazovanje duhov, ki ga opazujemo pri medijih, je naravni pojav, ki si ga lahko razložimo. Toda vsak medij — o sleparskih trikih tukaj ne govorimo — ni sposoben da sprejema in oddaja tudi vilenja. Za to so mediju potrebne izredne sposobnosti. Takšen medij mora imeti večjo sposobnost, sprejemati sugestije prisotnih in jih odlatati dalje z izredno močjo. Zelo močnejše je, da medij s silami, ki jih koncentriira v sebi, izven sebe prodira kakšno bolj ali manj megleno ali jasno sliko, ki jo lahko vidi tudi prisotni. V praksi vsega tega še ne moremo razložiti, a je razumljivo iz sil same. So naravne moči, ki jih bomo do kraja šele spoznali nekoč. Če bi bil kdo pred sto leti rekel, da bomo dandanes lahko lovili besedo, glasbo in sliko tisoče in tisoče kilometrov daleč po zraku, brez vsakega vidnega posredovalca, bi ga bili vtaknili v norišnico. Dandanes pa je radiotelefonija s televizijo na poti do svoje dovršitve, telefotozgrafija je dognana stvar. Iz možganov, ki jih tu nadomešča stroj, pošiljamo po vsem svetu besede, glasove, podobe do drugega stroja, ki jih sprejema namesto možganov.

Zgodba z „Nord America“

Ko sem bil še majhen deček, je nato pripovedoval Marconi, se je — zli se mi, da leta 1885 — pripetilo nekaj nenavadnega. Nekaj gospe je prišla v pisarno genovske paroplovne družbe Florio in Rubattino in

je zaprosila kakšnih sporočil o svojem sinu, ki se je bil vkrcal na parnik »Nord America«. V pisarni ji niso mogli postreči z nikakim obvestilom, zakaj ladja je bila na morju in je imela kakšni dve tretjini poti za seboj. Gospa je nato pripovedovala, da je imela razburljiv privil: »Nord America« se potaplja, njen sin se je s parnika vrgel v vodo in je še z iztegnjenimi rokami zaklical: »Mama, mama, adio!« Potem je izginil v vrtincu potapljačove se ladje z vsemi, ki so bili na njej. — V pisarni so si zabeležili, kar je pripovedovala, pa uro in dan. Več ko mesec dni nato je prišla vest, da se je »Nord America« potopila in da so v valovih našli smrt vsi potniki in moštvo, ker ni bilo v bližini ladje, ki bi jim

bila lahko prihitela na pomoč. Brodolom se je izvršil točno tisti čas, ko je gospa doživela svoj privil.

Dokaz za radijsko sposobnost možganov

Ta tragični primer telepatije nazorno potrjuje radijsko sposobnost človeških možganov. Možgani matere in sina sta bili kakor dve sinhronizirani postaji: poslednji vzkril, ki ga je dal sin od sebe, so materini možgani sprejeli. Bil je to v resnici primer radiotelefonije, združen s televizijo, ki se je mnogo let pozneje prvokrat realiziral v tehniki in ki se, kar se tiče televizije, polagoma realizira današnji čas.

Sofija se razvija

Prestolnica Bolgarije raste v eno najpomembnejših mest tega konca Evrope

La chiesa di Alessandro della Neva a Sofia — Cerkev Aleksandra Nevskega v Sofiji

Sofija, sredi oktobra. Za razvoj Sofije, glavne in stolne mesta bolgarskega carstva, je značilna predvsem njena lega na križišču najpomembnejših cest med vzhodom in zahodom na Balkanu. Že pisatelji predkrščanske dobe so jo slavili kot »znamenito mesto Serdov« in Konstantin Veliki jo je laskavo nazival »moj Rim«. Bolgarski kan Krunji je 1809 izbral za središče slovanskih dežel in tako je starodavna Serdica, takrat prekrščena v Sredec, prešla v zgodovino bolgarskega naroda. V poznejših stoletjih je Sofija nešteto krat menjavala gospodarje, ali — z izjemo turške dobe — nikoli ni izgubila svojega pomena. Tako jo je arabski zemljepisec Idrisi opisoval kot živahno, močno obljubeno mesto, turški vojskovodja Lala Šahin, ki jo je oblegal 1384, pa je sultanu pisal o njej, da je mesto »en sam sadni vrt, cel paradiz«. Pod turškim jarmom pa je polagoma vendarle izgubila svoj strateški, gospodarski in kulturni pomen in je na pragu narodnega osvobodjenja kot zaostalo, pozabljeno mesto štela še komaj 20.000 prebivalcev.

V svobodni državi pa je razmahnila spet vse svoje sile kakor v prejšnjih cvetočih dneh. V teku pol stoletja je glavno mesto Bolgarije napravilo razvoj, kakršnega je bilo deležno malokatero mesto. V šestdesetih letih je prebivalstvo Sofije naraslo kar za 828 odstotkov: 1887 je štela samo 31.000 prebivalcev, 1934 že 290.000, lani pa po približni cenitvi že kar 390.000. Kako nagel je bil zlasti v zadnjih letih ta razvoj, nam kaže podrobnost, da se je število stanovanjskih hiš v mestu v šestih letih — 1920 do 1926 — skoraj podvojilo (od 12.670 na 23.470). V času po osvoboditvi (1878) je obsegala zazidana ploskev Sofije samo 2,5 kv. km, dandanes pa zavzema površina mesta s priključenimi perifernimi kraji 57 kv. km. V vzporednem tempu je šel tudi razvoj industrije. Medtem ko Sofija 1877 še ni premožljiva nobenega industrijskega podjetja, jih je imela 1920 skoraj 58, 1937 pa že 370. Z enako vnetostjo so se razraščale razne kulturne, politične in stanovske ustanove, tako da je Sofija dandanes v resnici srce bolgarskega naroda.

Hitri razvoj mesta pa je prinesel nekatere probleme, ki se tičejo urbanizma. Do 1900 se je Sofija počasi razvijala ob glavnih prometnih žilah, ki so izza turške dobe potekale v radialnem sistemu. Nagla gradbena delavnost po balkanskih in zlasti še po prvi svetovni vojni pa je uničila stari organizem mesta. Begunci, ki so v velikem številu prihajali iz perifernih krajev, pripadlih sosednim državam, so se brez pravega načrta in organizacije naselili okrog mesta. Tako je od 1919 do 1928 nastalo 19 novih mestnih okrajev, ki so zavzeli trikrat tolikšno zazidano ploskev kakor notranje mesto in niso bili v nikakem organskem skladu z njimi. Začela se

je nekakšna atomizacija mesta. Nastali so predmestni okraj, v katerih so ceste dosegle 35 odstotkov zazidane ploskve, kar dovolj nazorno izkazuje gospodarsko nesmotnost takšne izgradnje. Najhujeje pri tem pa je bilo, da je takšna gradbena delavnost v veliki meri oškodovala mestno lastnino. Nekatere občinske uprave so bile nasproti svojim političnim prijateljem tako širokogrudne, da so gradbene parcele kar poklanjale, ali pa so si jih tisti, ki so imeli dobre zveze, protipravno sami prilastili.

Razumljivo je, da so bili spričo takšnih razmer pogosti glasovi, ki so opozarjali na potrebo reda. Po zakonu iz 1934 je bila mestna občina obvezana, izdelati splošni gradbeni načrt za svoj bodoči razvoj. Delo je občina poverila dražanskemu profesorju Adolfu Muesmannu in štiri leta pozneje je bil načrt velike Sofije s posebnim zakonom uveljavljen. Načrt skuša mesto urediti v smislu smotne decentralizacije. Posamezni okrajji bodo izgrajeni tako, da bodo predstavljali zaokrožene organizmne zase, hkratu pa bodo s središčem povezani v enoto. Z ozirom na smeri značilnih tokov je industriji odkazan prostor v bližini železniških prog in odvoznih cest. Zlasti v tem pogledu pripravlja načrt velike spremembe, kakaj mnogo industrijskih podjetij se nahaja sredi stanovanjskih četrti, kar se je izkazalo za povsem nevarno. Vprašanje prometa bo rešeno s sistemom radialnih in krožnih cest v zvezi z žbirnimi tangentami. S tem bo doseženo, da bo prehodni promet usmerjen mimo mesta, da so ne bo dotikal še itak preobremenjenega središča. Izven mesta je vzporedno z železniško progo Beograd-Carigrad v načrtu gradnja avtomobilske ceste.

Lega mesta, bližina Vitoše, milo podnebje, pa številni zdravilni viri dajejo Sofiji značaj zdraviliškega in letoviškega mesta. Temu so snovalci regulacijskega načrta posvetili posebno pozornost s tem, da so pustili obširne ploskve proste za parke in vrtove. Mesto samo obdaja zelen park, iz katerega potekajo zelenice v obliki klinov daleč proti središču. Kar je Sofija nekoč bila, naj tudi ostane v bodoče: en sam vrt. V temni zvezi s tem vprašanjem pa je rešeno tudi vprašanje športnih igrišč, letališč in vojašnic. V načrtu je zgrajitev novega letališča za civilni promet z najugodnejšo zvezo s središčem. Prav tako določa novi načrt oblikovanje velikega osrednjega cerkvenega trga, izgradnjo muzejske četrti pa novo sejmishče in stadion na enem najlepših krajev Sofije.

Bogatinu ni vsaka lahka. Tistega ni treba kregati, ki sam sebe krega. Če tudi sva brata, možnji nista sestri. Če sosedova hiša gori, pazi na svojo. Dolga bolezen, še daljša smrt.

Vecchia Casa a Sofia — Stara bolgarska hiša v Sofiji

Slikarica in lepotica Angelika Kauffmann

Svojevrsna kariera lepe žene iz dobe zahajajočega baroka

Te dni se nemška javnost spominja 200-letnice rojstva nenavadne žene, ki je v svojem času napravila spoštovanja vredno kariero in je uživala velik sloves v evropskem občestvu, čeprav je pozneje spomin nanjo naglo obledel. Bila je to slikarica Angelika Kauffmann, poleg Rozalbe Carriere in Elizabete Luize Vigée-Lebrunove najznamenitejša umetnica zahajajočega baroka.

Angelika Kauffmann se je rodila 30. oktobra 1761 v Churu v Graubündnu kot hčerka skromnega potujočega slikarja in kiparja, ki si je z delom po cerkvah in samostanih služil svoj kruh. Takrat ga je bil churski škof povabil, da mu oskrbi opremo obnovljenega gradu, pa se je pri tej priliki zaljubil v Kleofro Lutzuvo in jo vzel za ženo. V zakonu — srečnem, kakor to med umetniki in bohemci sicer ni zmerom navada — se je Angelika rodila kot edina hči. Čez leto dni je Kauffmann zapustil Chur in šel za svojim delom dalje po svetu, a hčerka je imela za vse okrog sebe odprte oči in srce in je kmalu tudi sama segla po čopiču. Po očetu je podedovala lahko roko in artistično spretnost in je naglo napredovala v umetniškem znanju. Leta 1782 se je družina preselila v Como in svezli duh umetniško razkošne Italije je njenemu talentu dal pravega razmaha. Tam je bogatašem po hišah slikala svoja prva dela, a razen s slikami si je povsod pridobivala simpatije s svojim ljubeznivim, nežno ženskim nastopom.

Kot 15-letno dekle je v Milanu dosegla svoje prve večje uspehe. Slikala je za guvernerja, vojvodo Modenskega in druge najuglednejše pripadnike družbe. Po materini smrti se je za nekaj časa vrnila z očetom v ožjo domovino, nato pa je bila za nekaj časa povabljena na grad Monteforte ob Bodenskem jezeru, kjer je s polno dušo uživala bogastvo rokokaja. Srce pa jo je vendar vleklo nazaj v Italijo in oče, ki ji je bil najboljši učitelj in vodja, je ustregel njeni želji. Vrnila sta se v Milan in sta čez Parmo, Bologno in Firenco potovala v Rim. Povsod je pridno študirala in kopirala stare mojstre, bila je v svojem elementu. V Firenci se je spotoma zaljubila v nekega muzika. Bila je to kratka, a strastna ljubezen in grozila ji je resna nevarnost, da zapusti čopič in paletu in ž njim odide h gledališču. Bila je odlična pevka. Odločitev je bila zanjo nezasišano težka pa se je zaupala spovedniku, ki ji je takšen življenjski preokret odločno odsvetoval. A tudi v času najbolj pekoče ljubezni in razdvojenosti je ostala zvesta sama sebi in slikala brez kraja. Delo ji je bilo uteha in rešitev.

V Rimu je nastopila že kot izsoljena, dograjena umetnica, kot umetnici in ženski so ji bila vsa vrata odprta na stežaj. Bila je pa tudi v resnici nenavadna ženska, saj je govorila celo vrsto jezikov in s svojim glasom je vsako tekmovalko postavila v senco. Okrog nje se je znašlo

nekaj angleških mecenov, ki so jo pregovorili, da se je preko Benetk in Pariza preselila v London. Tam je na mah osvojila družbo in okus, listi so bili polni hvale njenih slik. Petnajst let je bila obsejana z naročili, da je komaj kdaj položila čopič. Ni čuda, da je zagledal vanjo sam sir Joshua Reynolds, vodja angleške šole 18. stoletja in rektor kraljevske akademije. Reynolds se je dal tudi portretirati od nje, kar je njen ugled v Londonu še brez mere dvignilo, a ko ji je ponudil roko v zakon, ga je zavrnila. Skoraj ob istem času pa je padla v mrežo nekemu pustolovcu, ki se je izdal za nekakšnega grofa Horna in s katerim se je tudi na skrivnem poročila. Lažni grof pa je samo pogljal njene prihranke, potem pa jo je pustil na cedilu.

Z veliko težavo je Angelika dosegla ločitev, nato pa se je na očetovo željo poročila s 55letnim benečanskim slikarjem Zucchiem. Z njim in z očetom je zapustila London in se preselila v Benetke, po očetovi smrti pa v Rim, ki ga ni več zapustila razen nekaj kratkih obiskov v Napulju. Sama Sarlota, kraljica Napuljska, jo je vabila na svoj dvor, toda Angelika je rajši ostala v Rimu, kjer si je v via Sistina uredila svoj dom. Kmalu je njena hiša postala središče umetniškega stika med večnim mestom in njeno prvo domovino. Najodličnejši gostje, ki so iz severnih dežel prihajali na obisk, so se oglašali pri nji. Med njimi so bili cesar in car, pa tudi kralji duha, kakršna sta bila Goethe in Herder. V Rimu je Angelika Kauffmann dne 5. novembra 1807 umrla in pogreb je nazorno izpričal, koliko vnetih častilcev sta imeli v svetu njena umetnost in njena lepota.

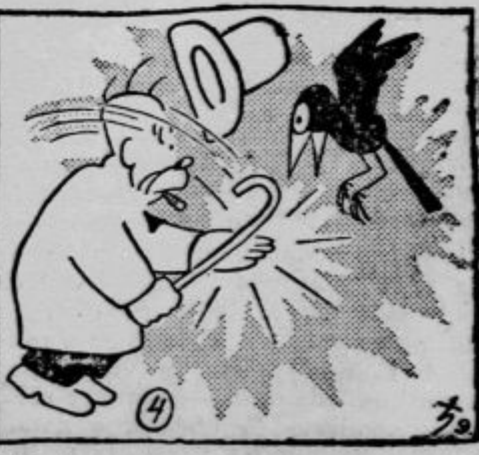
Essendo il padre e il fratello al fronte, dovette anche la figlia più giovane prestare aiuto ai lavori di mitetura — Oče in brat sta na fronti, pa je morala tudi najmlajša pri hiši pomagati pri žetvi

Cvetoča banana

Novomeški primarij g. dr. Ignacij Pavlič je zasadil na svojem vrtu banano, ki je letos zelo lepo uspevala in že dajala videz, da bo tudi sad sa delno dozorel. Kljub neugodnim vremenskim razmeram se je banana izredno lepo zacvetela in že zadnje hladno jesensko vreme je zaustavilo dozorevanje sadu. Cvetoča banana v jesenskem času v Novem mestu je izreden primer in zbujajo splošno zanimanje prebivalstva, ki ne more razumeti, da se je v novomeškem hladnem ozračju banana lahko tako lepo zacvetela, kakor kaže gornja slika.

Obnovite naročnino!

Adamson v Tičistanu